

ורבך תאמינים

עלון שבועי מבית 'בני אמונים'

פניני אמונים

פניני אמן ותפלה על הפרשה

נחיצות התפלה

"ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת... ויאמר אליו אברהם... ה' אלוקי השמים... הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משים" (כד טו)

מפסוקים אלו נוכל ללמד עד כמה נחוצה התפלה לכל דבר וענין. שהנה מצינו שהכל החשיבו את אברהם כ'נשיא אלקים' (בראשית כג ו), ומתוך כך אף בקשו להשתדף עמו. וכפי שאמרו חכמים (ב"ר מה א): "הגר בתו של פרעה היתה. וכיון שראה פרעה מעשים שנעשו לשרה בביתו נטל בתו ונתנה לו, אמר: 'מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה, ולא גבירה בבית אחר'", ואם תפצו שתהיה שפחה בבית אברהם, על אחת כמה וכמה תפצו שתהא גבירה בביתו. למרות כל זאת, כשבטא אליעזר את חששו: "אולי לא תאבה האשה ללכת", לא בטל אברהם את דבריו, אלא מיד התעורר לשאת תפלה: "ה' אלקי השמים... הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משים".

אף אליעזר למד מאדונו את נחיצות התפלה, ולכן מיד בבואו לארם גהרים נשא תפלה להצלת שליחותו, ואף כשהגיע עם רבקה לבית אדונו וספר ליצחק את הקורות אותו, הדגיש: "שנודמנה לו רבקה בתפלתו" (רש"י" להלן פס' טו).
'מעלות התפלה'

הברכה תלויה בתפלה

"אחתנו אתה היי לאלפי רבקה ויירש זרעך את שער שניאו" (כד ט)

'בעל הטורים' הביא כי מלבד בפסוק זה, הזכרה המלה 'רבקה' בשלושה פסוקים נוספים, ובברכה זו כונו אחי רבקה לברכה אף בברכות המפרטות בשלושה פסוקים אלה: א. "ומאה מכס רבקה ירדפו" (ויקרא כו ח); ב. "ולשנים יניסו רבקה" (דברים לב ל); ג. "רבקה כצמח השדה נתתיר" (חזקאל טו ז).
הוסיף ובאר החתם סופר:

במסכת חלין (ס ב) למדו חכמים ש: "הקדושת ברוך הוא מתאנה לתפלתם של צדיקים" מהעבדה שבבריות העולם לא יצאו הצמחים עד שהתפלל אדם הראשון על הגשמים. ויש לומר כי לכלל זה רומז הפסוק: "רבקה - כצמח השדה נתתיר" - עתידים בנייה של רבקה לזכות בברכות הכתובות בפסוקים שמזכרת בהם המלה 'רבקה', באותו

שכר הברכה 'עשרה זהב'

"ויקח האיש גזם זהב בקע משקלו ושיני צמידים על זיה עשרה זהב משקלם" (כד כב)

פרש רבי יצחק מוינה בשם רבו רבי יהודה הקסיד:

במתנת הצמידים בקש אליעזר לשלם לרבקה על כך שבזכותה עתיד הוא לברך את ה' באומרו (להלן פס' כז): "ברוך ה' אלקי אדני אברהם", וכיון שלמדו אברהם רבו כי שויה של ברכה הוא עשרה זהבים, שלם לה בשיני צמידים שמשקלם הכולל היה 'עשרה זהב'. פסוק זה הוא סמך לדברי חכמים (ב"ק צא ב, ע"פ תוספות פס"ד וחיבו) כי שויה של כל ברכה הוא עשרה זהבים.

הוסיף ופרש התורת חיים כי לכך דיקו חכמים והעמידו את שויה של ברכה דוקא על 'עשרה זהבים' ולא 'דיגרים' או 'סלעים' שהרי אף אליעזר נתן לרבקה 'עשרה זהב' בשכר הברכה.

כך אף באר את דבריו של דוד המלך בתהלים (פד א): "כי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי הסתופף בבית אלקי"; טוב בעיני "יום בחצריך מאלף" - מלקבל אלף זהובים במזמן בעולם הזה, שכן בכך שאשכים ואעריב להתפלל בחצרות ה' - בבית הכנסת, אזכה להשלים אמירת "מאה ברכות", שבעבורן אקבל אלף זהובים בעולם הבא, ולכן: "בחרתי הסתופף בבית אלקי", ואת השכר העצום המבטח לי, אקבל בעולם הבא.

'אור זיוע' ח"א סי' שצט; 'תורת חיים' ב"ק צא ב

על דברי התורת חיים נתן להוסיף, כי אף שגם בביתו יכול האדם לצבור מאה ברכות, מכל מקום הצהיר דוד: "בחרתי הסתופף בבית אלקי" - בבית הכנסת, לפי ששם מצויים אנשים שיענו אמן אחר ברכותיו, וכמבאר בש"ף (הור"מ שפ"ב) כי שכר עשרה זהבים נתן דוקא על ברכה הנענית באמן. רמז לכך נתן ללמד מכך שראשי תבות הפסוק: "כי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי הסתופף בבית אלקי", מצטרפים יחד לגימטריה צ"א, בגימטריה של אמן.

האפו שבו יצא 'צמח השדה' בששת ימי המעשה; כפי שהצמחים לא יצאו בשעת הבריאה עד שהתפלל אדם הראשון עליהם, כך לא יזכו ישראל

בברכות 'רבקה' עד שיתפללו לזכות בהן.

'חתם סופר'

יצחק התפלל בין האילנות

"ויצא יצחק לשוב בשדה לפנות ערב" (כד טז)

"לשוח' - לשון תפלה, כמו (תהלים קב א): "ישפך שיחו" (רש"י, ע"פ ברכות כו ב).

במסכת ברכות (לד ב) הובא שרב כהנא גנה את המתפלל בשדה, לפי שהוא מקום פרוץ ללא מחצות. ובתוספות (פס"ד ח"צ"ף) תמנה על כך שהרי בפסוק שלפנינו מבאר שיצחק התפלל בשדה? ותרוצו כי על פי דרשת חכמים (פסחים פח א) מהפסוק שלפנינו שיצחק קרא למקום המקדש שבו התפלל 'שדה', נמצא שאין פונת הכתוב לומר שיצחק התפלל בשדה ממש אלא בהר המוריה שכוניו היה 'שדה' (ע"פ ב"ח או"ח צ).

באפן נוסף ישב הב"ח (שם) כי אכן, לכך דקדקה התורה לכתב: "ויצא יצחק לשוב בשדה" ולא "להתפלל בשדה", ללמד שיצחק לא התפלל במקום הפרוץ שבשדה אלא בין השיחים והאילנות שבה.

יצחק לא חשש שאליעזר יפריעו בתפלתו

"ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני ותקח הצעירי ותתפס" (כד טז)

מדוע הצרכה רבקה לפרט בפני אליעזר את מקום הליכתו של יצחק: "מי האיש הלזה ההלך בשדה", וכי אליעזר לא ראה זאת בעיניו?

פרש רבי מאיר רבה של טורעניץ:

חכמים אמרו (ב"ר ס טו) שרבקה שאלה את העבד על אודות יצחק משום שכשראתה אותו מתפלל הבינה שאדם גדול הוא. מתוך כך התפלאה, הכיצד הוא מתפלל בשדה במקום שעוברי דרכים עלולים להפריעו (ראה 'בית יוסף או"ח צ ד"ה ולא תפלו'). וכדי שלא יתרו אליעזר שאין זו שדה שהולכים בו רבים, לכן הדגישה בשאלתה: "ההלך בשדה לקראתנו", כלומר: הרי זה שדה שדרך בני אדם להלך בו, שהרי אף אנו צועדים בו. על כך ענה לה אליעזר: "הוא אדני", מלבדי אין דרך בני אדם ללכת בשדה זה, ומכאן יצחק אינו חושש שמא אפריעו בתפלתו, שהרי אסור לעבד לשאל בשלום אדונו (ראה שבת פט א).

'לקוטי מוהר"ם [ברלין תע"ז] אות יח

שכר כפול

מדבריו על מצלת עניית אמן:

"ובשעה ששליח צבור חוזר ומתפלל, חייב לענות אמן על כל ברכה וברכה. ויבין לבו בכל ברכה וברכה כדי שידע על איזה ברכה הוא עונה אמן, ויש לו בזה שכר כפול, והרי זה כמו התפלל שני פעמים זו אחר זו. ואמרו רז"ל במדרש (ראה מדרש תהלים כו) אם התפללת ולא בונת לבך וחזרת והתפללת, תהא מבשר שתפלתך נשמעת" (אגרת התשובה [לרבנו יונה] אות ט).

רבנו יונה גירונדי זצ"ל

כ"ח בחשוון היא כ"ד

החסיד רבנו יונה גירונדי, העמיד תלמידים הרבה, והמפורסם שבהם הוא הרשב"א. הוא חבר ספרים רבים, מהם: 'שערי תשובה'; 'עליות דרבנו יונה' על ב"ב ועוד. נפטר בטולדו כ"ח בחשוון ה"א כ"ד, ומקום קבורתו אינו ידוע.

מחרוזת באורים (ד)

חכמים (שבת קט"ב) הבטיחו שכר מפלא ומיחד למקפיד לענות אמן כראוי, וכך אמרו: "אמר ריש לקיש: כל העונה אמן בכל כחו פותרחין לו שיערי גן עדן, שנאמר: (שע"כ כו ב): 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים' - אל תקרי שמר אמונים אלא 'שאומרים אמן'". בפאמר שלפנינו נוסף ויבא מחרוזת באורים מגדולי הדורות על מאמר זה:

לעשות נחת רוח במסירות נפש

אמר רבי אליעזר פאפו בעל הפלא יועץ: השכר העצום המבטח למקפיד על עניית אמן בכל כחו - 'פותרחין לו שיערי גן עדן' מלמד על שגב מעלתה של עניית אמן ועל גדל נחת הרוח הנגרמת לקדוש ברוך הוא מעניית אמן כראוי, וברי בודאי צריך האדם להיות מאשר מן שיהיה זוכה לעשות נחת רוח ליורדו, ואף ראוי לכל יהודי למסר נפשו על כך (חסד לאלפים' [לבעל פלא יועץ] טו א).

רואים את הנעשה בגן עדן

מעשה ברבי פינחס מקורין שאמר פעם על צדיק אחד שרואה שנמצא הוא בגן עדן, אולם עם כל זאת לא הגיע עדין לדרך האמת. לשמע הדברים טאל אחד מהשומעים בהשתוממות: "הלא רבנו נמצא בעולם הזה, וכיצד הוא יודע מה נעשה בגן עדן?"

השיבו רבי פינחס: "החכמים אמרו (שבת קט"ב) כי 'העונה אמן בכל כחו פותרחין לו שיערי גן עדן', לא נאמר 'יפתחו' - בלשון עתיד, אלא 'פותרחין', לאמרו: כבר בעודו חי בעולם הזה זוכה הוא שיפתחים בפניו שיערי גן עדן והוא רואה את הנעשה בתוכו. ואולם יש לזכר ששכר זה מתנה באמור בעניית אמן 'בכל כחו'" (שומר אמונים' מאמר פתחו שיערי פ"ב).

ספור דומה מספר על רבי ברוך פרנקל-תאומים בעל ה'ברוך טעם': פעם ישב רבי ברוך בסעדת ברית מילה, ולפתע נראתה בת שחוק על פניו. לתמיהת המסבים השיב כי שחק על דבר מה שראה בעולם העליון. אחד המסבים הרהיב על ושא: "מדוע אני אינני זוכה לראות מהנעשה בעולם העליון...?"

השיב לו רבי ברוך: "חכמינו אמרו (שבת קט"ב) כי 'כל העונה אמן בכל כחו פותרחין לו שיערי גן עדן', לא אמרו חכמים כי אותו אדם יזכה לכך רק לאחר פטירתו, אלא אמרו 'פותרחין' בלשון הווה, והינו שעוד בעודו חי בעולם הזה יזכה שיפתחו בפניו שיערי גן עדן ויראה את הנעשה שם, ובלבד שיקפיד לענות אמן 'בכל כחו'".

"גם אתה", אמר ה'ברוך טעם' לשואל, "אם תענה אמן בכל כחך בודאי תזכה שיפתחו בפניך שיערי גן עדן ותזכה לראות את הנעשה שם" (אשל ברוך' [לודז תרצ"ג] אות מו).

בשליחותו של ריש לקיש'

ספר בעל ה'ברכת אברהם' מסלונים:

נוהג היה הצדיק רבי שמעון ז"ל מוילנא להסתובב בבתי כנסיות ובתי מדרשות שבעירו ולהזיהיר את הצבור על עניית אמן.

פעם הזמן לוינא אחד מגדולי הדור, ומשהבחין בהנהגתו זו של רבי שמעון הד"ץ, התענג על סבת מנהגו זה. בתגובה ספר לו רבי שמעון:

"היה זה כאשר פעם ישבת בביתי ושקדתי על למוד מסכת שבת. שעות רבות למדתי עד שנעצמו שמורות עיני וראשי נשמט על הגמרא הפתוחה. לפתע ראיתי בחלומי איש הדור מראה שנגש אלי ושאלי בתרעומת: 'מדוע אינך נזהר בדברי?' והוסיף ואמר: 'אבקש ממך שמייים זה ואולי תסובב בבתי כנסיות ותעורר את הצבור שיהיו זהירים במאמרו של ריש לקיש: 'כל העונה אמן בכל כחו פותרחין לו שיערי גן עדן', ואמר להם כי אם יקפידו על כך יצילו מפל הגזרות ויזכו לברכת שמים'. כאשר התעוררתי מחלומי לא ידעתי את נפשי מגדל החיזון הנורא, וכיון שהתלבטתי אם אמת היה הדבר או שמה חלום בטל הוא, והפללתי שיתנו לי משמים סימן. אך סימתי את תפלתך והנה שמת לי לב כי אצבעי מנחת על מיתרתו זו של ריש לקיש במסכת שבת וראיתי בכך אות משמים שהיה זה חלום אמת, וכי היה זה האמורא הקדוש 'ריש לקיש' שהתגלה אלי. מאז אותו החלום שומר אני על שליחותי ומקפיד לעורר את תושבי עירי להיות זהירים בעניית אמן, שהרי בכך יזכו שיפתחו בפניהם שיערי גן עדן'" (שירו לאלף' עמ' 131).

הדירה שהמתנה לתפלה

אותו בהמשך לבקש כנגדה הלוואה של מאה אלף שקלים להשלמת הממון של הדירה החדשה.

בצר לו הוא פנה לרבו, מחשבוני האדמו"ר, ובקש את עצתו וברכתו. הרבי שמע בסבלנות את הצדדים ולבסוף הכריע: "אסור לך לרדת במחיר אם הדבר יאלץ אותך לקחת הלוואה".

"ומה אעשה?" נשבר קולו של ר' שלמה. "הלא קרוב לשנה שאני מנסה בכל דרך למכור את הדירה ללא הצלחה. ההלוואות שליויתי עד כה מעיקות עלי, ומעל הכל רובצת עלי הדאגה בשל הסכום העצום שאני נדרש להעביר לקבלן בתוך שלושה ימים מהיום".

הרבי הקשיב בסבלנות אולם לא שנה את דעתו; "הלא טרם התפללת ערבית", אמר לר' שלמה, "עצתי אלה, כי בעומדך להתפלל ולהשיח לך, לאבינו שבשמים, שתף אותו באופן מלא במצוקתך. שטח לפניו את כל לבטיך וספר לו עד כמה זקוק אתה באופן מידי לכסף. אל תכחד דבר. הלא שומע ביד האדם לעשות דבר והוא נושא עינים לשמים כפי בודאי ישמע שועתך".

לשמע הדברים נאלם ר' שלמה דם. הוא לא צפה לתשובה שפזו, והרבי שנוכח בכך הוסיף ואמר לו: "מה לך ותהיה? הלא בדיק לשים כף נועדה התפלה! דוקא בזמן שהכל נעול וחסום, כאשר אין ביד האדם לעשות דבר והוא נושא עינים לשמים בתפלה, כולה התפלה לפתח שיערי שמים ולהחיש לו לשיעה ונחמה".

ר' שלמה יצא מחדר הרבי כשהוא מלוה בכרכה כמה ובלבו פועשת תחושה מרוממת. הוא חש כי הסיוד שנטע הרבי בלבו ליהוה לכל ארך חיו, גם לאחר שנספור הנוכחי יקמים בכי טוב. דבריו של הרבי הדהדו באזניו - דוקא בשעת מצוקה ואין אונים, זהו הזמן הראוי ביותר להשיח את הלב בפני רבון העולמים, והישועה בא תבוא.

מבית הרבי יצעד הישר לבית הנכנסת. ספוד. את התפלה הוא נשא מעמק לבו, הוא שח בפני קונו על דאגתו מפני מועד התשלום הקרוב וצא, על העסקה העומדת על הפרק שהוא לא מעגן בה כלל וכלל, אולם כרגע היא הדבר היחיד שבדרך השבע יכול לאפשר לו לעמוד בלוח התשלומים הדוחק. דקות ארוכות הוא עמד והתפלל בכנה, ומשפטים להשיח את שיעל לבו חש כי נגסכו בו כחות מחדשים.

המפנה המפתיע התרחש כבר בבקרו שלמחרת, כאשר בשעה מקדמת צלצל הטלפון, ומעבר לקו הודקה בשמו 'יהודי מכר, שלפני כמה חודשים כבר התענגו ואף ראה את הדירה. עתה, כפיכיל לא חלפה תקופה ארוכה מאז, הוא החליט כי הוא מעגן לסגור את העסקה במזמן ובמחיר המלא שדבר בניניהם. ר' שלמה שיהיה המום מההתפתחות הבלתי צפויה הביע מזד את הספקתו.

זמן מה לאחר מכן כבר ישבו השניים מול שלחנו של עורך דין, והעסקה וחתמה לשביעות רצונם של שני הצדדים.

"איני מבין מדוע התעכבתי עד כה", שתף הרוכש את ר' שלמה ברגשותיו, עם יציאתם ממשרד עורכי הדין, "הדירה מצאה חן בעיני כבר אז, גם המחיר המתאים בהחלט לתקציב שהיה ברשותי. איני מבין מדוע כה התקשיתי להחליט. הבקור למתי בהחלטה נחושה כגמר מזד את העסקה, ושימחתי מאד לשמע כי היא עדין מצעת למכירה. ראיתי בכך אות משמים כי היא המתנה במיוחד עבורי..."

ר' שלמה הקשיב וחיך, לו דוקא היה הסבר מניח את הדעת לעכוב המתמשך. הדירה לא נמכרה משום שהיא המתנה לתפלתו. לרגע שהוא נשא תפלה מעמק הלב, הוסרו המעכבים והמכירה יצאה אל הפעל.

מפי בעל המעשה, הובא בפנינו פרשת השבוע ויש עמי פב